כָּל שֶׁבֵּן דְּלֹא מְעַיֵּיל לְסָפֵיקָא – שאינו מכניס עצמו לספק, משום שאדם מקפיד על גופו יותר מעל ממונו. והמשנה הסוברת שספק נזירות להקל, היא כשיטת רבי אליעזר שאין אדם מכניס עצמו לספק שתחול עליו נזירות מספק, ולדבריו גם בסתם נדרים דנים להקל. ומשנתינו הסוברת שסתם נדרים להחמיר היא בשיטת רבנן שבהקדש הכוי קדוש, משום שאת ממונו אדם מכניס לספק.

אם כן נמצא שאדם האומר לשון שיש ספק בפירושה, או שמקבל עליו נזירות בתנאי ואין ידוע אם נתקיים התנאי, אם נאמר שאדם מכניס עצמו לספק, נדרו חל או מספק או בודאי, ואם אין אדם מכניס עצמו לספק, אין כאן אפילו ספק נדר או ספק נזירות.

אביי מקשה על תירוצו של רבי זירא:

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לרבי זירא, בְּמַאי אוֹקֵימְתָּא לְפֶסֶק נְזִירוּת לְהָקֵל – כאיזה תנא העמדת את המשנה שספק נזירות להקל, כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שסובר לגבי המקדיש חייתו או בהמתו שאין הכוי קדוש, אם כן אֵימָא – באר לי את הנאמר בְּסֵיפָא של המשנה שם (טהרות פ״ד מי״ב), סָפֵק בְּכוֹרוֹת – ולד שהוא ספק בכור, כגון שנולדו תאומים זכר ונקבה ולא ידוע מי מהם נולד ראשון, אֶחָד בְּכוֹרֵי אָדָם – בין בבכור אדם שדינו להיפדות בחמשה סלעים כסף, וְאֶחָד בְּכוֹרֵי בְהֵמָה, בֵּין בבכור של בהמה טְמֵאָה כגון פטר חמור, שדינו לפדות את החמור בשה ולתתו לכהן, בֵּין בכור של בהמה טְהוֹרָה שדינו להינתן לכהן, חַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה – הכהן הבא להוציא את הבכור מבעליו הישראל, עליו להוכיח שהוא בכור, ואם אינו מביא ראיה אינו יכול להוציאו מיד הישראל המוחזק בו. וְתָנֵי עֲלָהּ – שנינו בברייתא על המשנה של ספק בכור, שאף שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ואין הכהן יכול להוציאו מבעליו הישראל, מכל מקום הבהמות אצלו רק מספק וַאֲסוּרִים – הם בְּגִיזָּה וַעֲבוֹדָה כדין ודאי בכור, שהבהמה קדושה ואסור לגזוז שערה ולעבוד בה, וכך גם הספיקות אסור לגזוז שערן ולעבוד בהן. ואם כן אין להעמיד את המשנה שספק נזירות להקל כרבי אליעזר הסובר שאין הספק בכלל ההקדש, שהרי התנא של משנה זו סובר שספק בכורות קדושים מספק.

מתרצת הגמרא, אָמַר לֵיהּ רבי זירא לאביי לתרץ קושיתו, אַמַּאי קָא מָדַּמֵּית – מדוע אתה מדמה קְדוּשָּׁה הַבָּאָה מֵאֵלֶיהָ – קדושה שחלה מעצמה בלא מעשה הקדש של האדם, כגון קדושת בכור, לִקְדוּשָּׁה הַבָּאָה בִּידֵי אָדָם – לקדושה שהאדם עושה אותה, שרק בקדושה שבאה על ידי האדם ותלויה בדעתו סובר רבי אליעזר שאין דעתו שתחול קדושה גם על הספקות, אבל קדושה הבאה מעצמה חלה גם בספק, ולבן ספק בכור אסור בגיזה ועבודה, כי קדושתו באה מעצם היותו בכור, וחלה אף בספק.

נאמר בתורה (ויקרא יא לה) ׳וְכֹל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא׳. ונחלקו תנאים (פסחים טז.) כיצד דורשים פסוק זה. יש סוברים שמשקים מקבלים טומאה מן התורה ואף מטמאים דברים אחרים במגעם. וכוונת הפסוק היא שמשקה נטמא, וגם מטמא אחרים במגעו. ויש סוברים שמן התורה משקים רק מקבלים טומאה, אבל אינם מטמאים דברים אחרים במגעם, ומפרשים את הפסוק ׳יטמא׳ למשקה עצמו, אבל לא לטמא אחרים, וחכמים גזרו שמשקים מטמאים דברים אחרים. ויש הסוברים שמשקים אינם מקבלים טומאה כלל מן התורה, ומה שכתוב שמשקה יטמא, הכוונה שמשקים שבאים על אוכל הם מכשירים אותו לקבל טומאה, ורבנן גזרו טומאה על משקים.

קושיא אחרת על רבי זירא שהעמיד את המשנה הסוברת שספק נזירות להקל, כרבי אליעזר:

אֶלָּא אִי קַשְׁיָא – אלא אם קשה על רבי זירא, הָא קַשְׁיָא – כך קשה, כלומר שקושית אביי אינה קשה, אבל יש קושיא אחרת. ששנינו בברייתא (תוספתא טהרות פ״ה), סָפֵק מַשְׁקִין – משקים טהורים שנולד בהם ספק טומאה, לִיטַּמֵּא – אם הספק הוא אם קבלו טומאה או לא, הדין הוא שְׁמָמֵּא, כיון שטומאת משקין עצמם היא מדאורייתא ויש להחמיר בהם מספק, אבל לְמַמֵּא אֲחֵרִים – אם הספק הוא על דברים אחרים אם נגעו במשקים טמאים או לא, הדבר המסופק טָהוֹר, משום שמן התורה אין משקים מטמאים אלא מדרבנן, ובספק דרבנן דנים להקל, דְּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כְּדִבְרֵיו. וקשה וּמִי סָבְרִינַן לַיהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לִיטַּמֵּא טָמֵא – וכי יתכן שרבי אלעזר סובר שמשקים טמאים מספק, וְהָתַנְיָא בברייתא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֵין טוּמְאָה לְמַשְׁקִין מהתורה כָּל עִיקָּר – לא לענין עצמם ולא לטמא אחרים, תֵּדַע שכך הוא, שֶׁהֲרֵי הֵעִיד יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵידָה עַל אַיָּל קַמְצָא – חגב ששמו איל, שהוא דָּבָן –טהור ומותר לאכלו, וְעוד העיד עַל מַשְׁקִין בֵּית מַטְבְּחַיָּא –משקים הנמצאים בבית המטבחים [מקום שחיטת הקרבנות בבית המקדש] כגון דם הקדשים והמים שהיו משתמשים בהם שם, שהם דְּבָנִן – טהורים, כלומר, שאינם מקבלים טומאה. ומוכח שאין משקים מקבלים טומאה מן התורה, שאם כן גם משקים של בית המקדש היו מקבלים טומאה. ונמצאו דברי רבי אליעזר סותרין, שכיון שלדעתו טומאת משקין עצמן היא רק מדרבנן אם כן מדוע החמיר בספק אם נגעו בדבר טמא, הלא חכמים גזרו רק על הוודאי ולא על הספק.

מבארת הגמרא שהקושיא אינה לפי כל השיטות:

הָנִיחָא – אפשר ליישב לְשִׁיטַת שְׁמוּאֵל דְּאָמַר שעדות יוסי בן יועזר שמשקים בית מטבחיא הם דְּבָנִן – טהורים, היינו רק מִלְּמַמֵּא אֲחֵרִים – משום שטומאת משקים לטמא אחרים מדרבנן,

ולא גזרו במשקים בית מטבחיא, אֲבָל טוּמְאַת עַצְמָן יֵשׁ בָּהֶן –שאף משקים בית מטבחיא מקבלים טומאה, כיון שטומאת משקים עצמם מן התורה, שַׁפִּיר – מובן מה שאמר רבי אלעזר שספק משקים ליטמא טמא, שכיון שמשקים עצמם מקבלים טומאה מן התורה, לכן בספק דנים בהם להחמיר, אבל לטמא אחרים שהיא מדרבנן היא דנים מספק להקל. אֶלָּא לְשִׁיטַת רַב דְּאָמַר שעדות יוסי בן יועזר היתה שמשקים בית מטבחיא דָּבָן מַמָּשׁ – טהורים לגמרי ואף טומאת עצמן אין להם, משום שאף טומאת עצמם מדרבנן היא ומהתורה אין משקים מקבלים טומאה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר – איך אפשר לתרץ את רבי זירא, שאם המשנה שספק נזירות להקל היא בשיטת רבי אלעזר, ומוכח שהוא סובר שגם בספק דאורייתא דנים להקל, אם כן מדוע בספק טומאת משקים שטומאתם מדרבנן דנים להחמיר. ומחמת קושיא זו אי אפשר להעמיד את המשנה שספק נזירות להקל כרבי אליעזר, והגמרא מחפשת תנא אחר להעמיד המשנה בשיטתו.

אֶלָּא הָא – המשנה שספק נזירות להקל היא כשיטת רַבִּי יְהוּדָה שמצאנו שמיקל בספק, וְהָא – משנתינו שסתם נדרים להחמיר, היא כשיטת רַבִּי שִׁמְעוֹן.

דְּתַנְיָא בברייתא, האומר הֲרֵינִי נָזִיר אִם יֵשׁ בַּכְּרִי [–בערימת התבואה] הֶזֵּה מֵאָה כּוֹר – סך תבואה של מאה כורים, דהיינו שקיבל עליו נזירות אם יש בערימה שלפניו מאה כורים, וְהָלַךְ לבדוק כמה תבואה יש בכרי וּמָצָאוֹ – את הכרי שֶׁנִּגְנַב אוֹ שֶׁאָבַד, ואי אפשר לדעת אם היו בו מאה כורים בשעה שנדר וחלה נזירות, או שלא היו בו מאה כורים ואינו נזיר, רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר את הנודר בשתיית יין ושאר איסורי נזירות, שסובר שלא חלה נזירות מספק. וטעמו משום שאין דעת הנודר להיות נזיר רק אם יוברר שיש בכרי הזה מאה כורים, אבל אין בדעתו להיות נזיר אם לא יתברר הדבר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹסֵר את הנודר בשתיית יין ובשאר איסורי נזירות מספק, שמא היו בכרי זה מאה כורים וחלה עליו נזירות.

נמצא שנחלקו רבי יהודה ורבי שמעון האם דעת הנודר שתחול עליו נזירות מספק, או שדעתו שלא תחול עליו נזירות מספק. לדעת רבי יהודה אין דעת הנודר שתחול עליו נזירות מספק, והמשנה שספק נזירות להקל כמותו. ולדעת רבי שמעון דעת הנודר שתחול עליו נזירות אף בספק, והוא התנא של משנתינו שסתם נדרים להחמיר.

הגמרא מקשה סתירה בשיטת רבי יהודה:

וְרַמֵּי דְּרַבִּי יְהוּדָה אַדְּרַבִּי יְהוּדָה – אקשה מדברי רבי יהודה במקום אחד על דבריו במקום אחר. מִי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לֹא מְעַיֵּיל אִינִישׁ נַפְשֵׁיהּ לְסָפֵיקָא – וכי אפשר לומר שרבי יהודה סובר שאין אדם

המשך בעמוד לג

מכניס עצמו לספק, ולכן בנדר נזירות בתנאי ונגנב או נאבד הכרי
אינו נזיר מספק, וּרְמִינְהִי – אקשה לך על כך מדבריו במשנה, רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר סָתָם תְּרוּמָה – המתפיס בתרומה סתם ולא פירש
באיזו תרומה אם בתרומת הלשכה שהיא דבר הנדור וחל הנדר,
או בתרומת גורן שהיא דבר האסור ואינו נדר, הדין הוא שאם היה
הנודר נמצא בְּיהוּדָה, אֲסוּרָה –חל הנדר, כי תולים שנתכוין
להתפיס בתרומת הלשכה, וּבַגָּלִיל –אבל אם היה הנודר בגליל,
תולים שנתכוין להתפיס בתרומה סתם, ומוּתֶּרֶת – הנדר אינו חל,
לפי שֶׁאֵין אֲנָשִׁי הַגָּלִיל מַכִּירִין אֶת תְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה, שכיון שהיו
רחוקים מירושלים לא היו רגילים בתרומת הלשכה ואינם קוראים
לה תרומה סתם, אלא תרומת הלשכה, ולכן המתפיס בתרומה
סתם בגליל, תולים שנתכוין להתפיס בתרומת גורן שאינה דבר
הנדור. ומדייקת הגמרא, מַתְנִיתִין – הטעם שסתם מתפיס בתרומה
בגליל מותר משום דְּאֵין מַכִּירִין את תרומת הלשכה, ולכן ברור לנו
שנתכוונו לתרומת גורן, ולא לתרומת הלשכה,

הָא מַכִּירִין – אבל אם אנשי גליל היו מכירים את תרומת הלשכה ורגילים בה, אף שרגילים הם גם בתרומת גורן, היה הדין שהמתפיס בתרומה סתם אֲסוּרִין – נדרו היה חל, ואף שספק למה נתכוין, כיון שסתם נדרים להחמיר, ומוכח שרבי יהודה סובר שאדם מכניס עצמו לספק וזה סתירה לדבריו בברייתא שלא חלה נזירות בספק.

רבא מתרץ את הסתירה בדברי רבי יהודה:

אָמַר רָבָא, לעולם סובר רבי יהודה שאדם מכניס עצמו לספק, וכפי שמוכח במשנתינו לגבי ספק נדרים שדנים בהם להחמיר אף לפי רבי יהודה, ומכל מקום אין להקשות מדבריו לגבי נזיר, שמה שאמר רבי יהודה בברייתא גַּבֵּי כָּרֵי שאינו נזיר מספק, טעמו מפני שֶׁקָּבַר, כָּל שֶׁפְּפִיקוֹ חָמוּר מִוַּדַּאי – כל דבר שאם יחול בספק יהא יותר חמור מאם יחול בודאי, לֹא מָצְיֵיל נַפְשֵׁיהּ לְסָפֵּיקָא –אין אדם מכניס עצמו לספק כזה, ובאופן זה אין דעתו שיחול עליו מספק אלא בתורת ודאי, ולכן לגבי נזירות אמר רבי יהודה שיש להקל בספק, משום שאם תחול מספק תהא חמורה יותר מנזירות שחלה בתורת ודאי, דְּאִילּוּ גַּבֵּי נָזִיר וַדַּאי דינו שבגמר ימי הנזירות, מְגַלֵּחַ שערו וּמֵבִיא קָרְבָּן, וְנֶאֱכָל הקרבן, ואחר כך מותר לשתות יין, ואילו עַל סְפֵּיקוֹ – על ספק נזירות לֹא מָצֵי מְגַלֵּחַ – אינו יכול לגלח שערו, מפני שהגילוח ושאר הדברים ניתרים על ידי הקרבת קרבנותיו, ואחד מקרבנותיו של נזיר הוא חטאת, שאינה באה בספק לפי שאינה באה בנדבה, ואם כן על הצד שלא חלה נזירות נמצא שמביא חולין לעזרה, ולכן אין דעתו שתחול נזירותו מספק. אבל בסתם נדרים מודה רבי יהודה שחלים מספק, כי נדרים החלים מספק אין בהם חומרא יותר מנדרים החלים בתורת ודאי.

רב הונא מקשה על תירוצו של רבא:

אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בַּר יְהוּדָה לְרַבָּא, לדבריך שטעמו של רבי יהודה שאינו נזיר מספק, משום שספק נזיר חמור מודאי נזיר, וחומרתו בכך שאינו יכול לגלח לעולם. אם אָמַר הֲרֵינִי נָזִיר עוֹלָם אם יש בכרי הזה מאה כורים, ונגנב או אבד ואי אפשר למודדו, מַאי – מה דינו. והרי הברייתא של כרי נשנית באמר הריני נזיר בסתם, ולכאורה היא בכל אופני נזירות, בין אם אמר סתם נזירות שהיא שלשים יום ובין אם אמר נזירות עולם או נזירות שמשון. וקשה, בשלמא בסתם נזיר שספיקו חמור מודאי, לכן לא חלה עליו נזירות מספק, אבל בנזיר עולם שאינו מסיים את נזירותו ואינו מגלח ואסור לעולם ביין, נמצא שאין ספיקו חמור מודאו ששניהם אינם יוצאים מנזירותם לעולם, ואף על פי כן לרבי יהודה אינו נזיר מספק. ועל כרחך טעמו משום שאין דעתו על הספק אף באופן שאין ספיקו חמור מודאי, ואם כן נשארת הסתירה מדברי רבי יהודה במתפיס בסתם תרומה בגליל, שמדוייק שאם היו מכירין את תרומת הלשכה היה חל נדרו מספק.

מתרץ רבא, אָמַר לֵיהּ רבא לרב הונא בר יהודה, נָזִיר עוֹלָם נַמִּי – גם בו יש דבר שְׁפֵּיקוֹ חָמוּר מִוַּדַּאי, משום דְּאִילּוּ נזיר עולם וַדַּאי, אם הֶכְבִּיד שְׂעָרוֹ עליו, מֵיקַל משער ראשו ומספר ממנו קצת בדרך שינוי – בְּתַעַר - וּמֵבִיא שָׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת לתגלחת נזירותו, וְאִילּוּ סְפֵּיקוֹ – אם הוא ספק נזיר עולם, לֹא – אין לו קולא זו משום שאינו יכול להביא קרבנותיו, שהרי אם לא חלה נזירותו נמצא שמביא חולין בעזרה. ואם כן גם במקבל על עצמו נזירות עולם אין דעתו שתחול עליו נזירות מספק.

רב הונא בר יהודה מקשה קושיא נוספת על תירוצו של רבא:

אם אָמַר הֲרֵינִי נָזִיר שִׁמְשׁוֹן אם יש בכרי הזה מאה כורים, ונגנב או אבד, מַאי – האם מודה רבי יהודה שיהא נזיר מספק, שהרי אין חומרא בספיקו יותר מודאו, שבין בספקו ובין בודאו אינו מגלח שערו כלל והוא נזיר לעולם, הרי קשה לומר כן, לפי שהברייתא לא חילקה בזה ונראה שסוברת שגם בנזירות שמשון לא תחול נזירות מספק לפי רבי יהודה, אלא מוכח שרבי יהודה סובר שאין אדם כולל את הספק בכלל דבריו אף באופן שאין הספק חמור מן הודאי, [ולא כביאורו של רבא], ושוב קשה מהמבואר במשנתינו שבמתפיס בסתם תרומה אדם מכניס עצמו לספק.

מתרץ רבא, אָמַר לֵיהּ רבא לרב הונא בר יהודה, נָזִיר שִׁמְשׁוֹן לָא תַּנְיָא בברייתא של הריני נזיר אם יש בכרי, אלא הברייתא מדברת בסתם נזירות דווקא, ולא בנזירות שמשון.

רב הונא דוחה את התירוץ של רבא:

אָמַר לֵיהּ רב הונא בר יהודה לרבא, וְהָאָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, תַּנְיָא נָזִיר שִׁמְשׁוֹן – רב אדא בר אהבה היה שונה ברייתא שמפורש בה שאף בנזיר שמשון נחלק רבי יהודה על רבי שמעון, ואף שנזיר שמשון אין ספיקו חמור מודאי אין אדם מכניס עצמו לספק לפי רבי יהודה.

רבא חוזר בו מתירוצו:

אָמַר לֵיהּ – השיב לו רבא, אִי תַּנְיָא – אם אכן יש ברייתא כזו, תַּנְיָא, ואי אפשר ליישב את הברייתא עם המשנה שנראה ממנה ששיטת רבי יהודה שסתם נדרים להחמיר.

רב אשי מיישב את הקושיא מהברייתא שמפורש בה גם נזיר שמשון: רַב אַשִׁי אָמַר, לעולם דעת רבי יהודה היא שרק בספקו חמור מודאו אין אדם מכניס עצמו לספק, אבל כשספקו שוה לודאו מודה גם הוא שדנים לחומרא, וְהָהִיא ברייתא דהריני נזיר שמשון שמפורש בה שאף בספקו כודאו הקיל רבי יהודה, אינה שיטת רבי יהודה עצמו אלא רַבִּי יְהוּדָה מְשׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן הִיא – רבי יהודה אמרה בשיטת רבי טרפון שסובר שקבלת הנזירות צריכה להיות מבוררת, אבל הוא עצמו לא סובר כך. דְּתַנְיָא בברייתא (נזיר לה:) לגבי שנים שהיו מהלכין בדרך ובא אחד כנגדם, ואמר אחד מהם הריני נזיר אם האדם שבא כנגדנו הוא פלוני, וחבירו אומר הריני נזיר אם אינו אותו פלוני, רַבִּי יְהוּדָה מְשׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, אֵין אף אֶחָד מֵהֶם נָזִיר ואפילו זה שנמצא כדבריו, לְפִי שֶׁלֹּא נִיתְּנָה נְזִירוּת אֶלָּא לְהַפְלָאָה – שאין הנזירות חלה אלא כשמקבלה בלי שום תנאי, משום שנאמר בה (במדבר ו ב) 'אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא' וצריך קבלה מפורשת וברורה, וכיון שקיבל עליו נזירות בתנאי שזה פלוני לא חלה נזירות. וכמו כן לפי רבי טרפון כשקיבל עליו נזירות אם יש בכרי הזה מאה כורים, אינה חלה אפילו אם נמצא שיש בו מאה כורים, כיון שהקבלה היתה בספק.

קושיא על התירוץ של רב אשי:

מקשה הגמרא, אִי הָכִי – אם כן שטעמו של רבי יהודה שאינו נזיר הוא משום שאין כאן הפלאה, מַאי אִירְיָא – למה כתוב בברייתא שאינו נזיר באופן שֶׁנִּגְנַב אוֹ שֶׁאָבַד הכרי שאין ידוע אם יש בו מאה כור, הלא אפשר להשמיענו חידוש גדול יותר, שאפילו אם הכרי קיים ומדדוהו ויש בו מאה כור, לא חלה נזירות, כיון שבשעה שקיבל על עצמו נזירות לא היתה קבלה מוחלטת.

מתרצת הגמרא, אֶלָּא לעולם לרב אשי, אפילו בלא נגנב או אבד גם כן אינו נזיר לרבי יהודה בשיטת רבי טרפון, ומה שהברייתא כתבה נגנב או שאבד, הוא כדי לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שחולק על רבי יהודה, ולהשמיענו שלא רק באופן שנתקיים התנאי [שהכרי קיים לפנינו ויש בו מאה כור] חלה הנזירות, אלא דְּאַף עַל גַּב דְּנִגְנַב אוֹ שֶׁאָבַד הכרי ולא נתברר אם היו בו מאה כור או לא, קָסָבַר רבי שמעון שחלה נזירות מספק, משום שמְצָיֵיל אִינִישׁ נַפְשֵׁיהּ לְסָפֵּיקָא – אדם מכניס את עצמו לספק, ודעתו שתחול עליו נזירות אם יש בכרי מאה כורים, אף אם לא יתברר כן בודאות.

שנינו במשנה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, סְתָם תְּרוּמָה בִּיהוּדָה כו' אסורה, בגליל מותרת, שאין אנשי גליל מכירין את תרומת הלשכה. ומבארת הגמרא את המשנה שנראית לכאורה כסותרת: מדייקת הגמרא, דווקא משום שאין אנשי גליל מכירין את תרומת הלשכה מותרת, הָא אם אנשי גליל היו מַכִּירִין את תרומת הלשכה, אף שמכירים גם את תרומת גורן, היו אֲסוּרִין בהתפסה בסתם תרומה בגליל, אף שאפשר שכוונתו לתרומת גורן. אַלְמָא – אם כן מוכח מכאן שרבי יהודה סובר סָפֵּיקָא לְחוּמְרָא – שכשיש ספק האם הנדר חל או לא, דנים להחמיר וחל הנדר.

מקשה הגמרא, אֵימָא סֵיפָא – אמור את סוף דברי רבי יהודה, סְתָם חֲרָמִים בִּיהוּדָה מוּתָּרִין, וּבַגָּלִיל אֲסוּרִין, משום שֶׁאֵין אַנְשֵׁי הַגָּלִיל מַכִּירִין אֶת חֲרְמֵי הַכֹּהֲנִים, ולכן כשאומרים חרמים בודאי כוונתם

המשך בעמוד קצז

לחרמי גבוה, ויש לדייק בדבריו, הָא אם היו אנשי גליל מַכִּירִין גם את חרמי הכהנים, שיתכן שכוונתם לחרמי הכהנים, מוּתָּרִין, כיון שיש להסתפק אם באמרם חרם נתכוונו לחרמי גבוה או לחרמי כהנים, אַלְמָא – אם כן מוכח מכאן שלרבי יהודה סָפֵיקָא לְקוּלָּא – כשיש ספק אם הנדר חל דנים להקל ואין הנדר חל, והרי ברישא [לגבי סתם תרומה בגליל] משמע שדעת רבי יהודה שבספק דנים לחומרא.

מסקנת הגמרא שהרישא והסיפא של המשנה הם שני תנאים:

מתרצת הגמרא, אָמַר אַבָּיֵי הָסֵיפָא של המשנה שמשמע שסתם חרמים להקל, אינה המשך של דברי רבי יהודה, אלא רַבִּי אֶלְעָזָר בַּרְבִּי צָדוֹק הִיא, והוא חולק על רבי יהודה. שרבי יהודה סובר שספק נדרים להחמיר, ולשיטתו גם סתם חרמים ביהודה אסורים, ואף שמכירים גם חרמי הכהנים ויתכן שנתכוונו לחרמי כהנים, מכל מקום מספק מחמירים. והסיפא של המשנה 'סתם חרמים ביהודה מותרין', היא שיטת רבי אלעזר בר צדוק, ולדבריו אין אדם מכניס את עצמו לספק וספק נדרים וחרמים להקל, ולכן סתם חרמים דווקא בגליל אסורים, משום שאין מכירים את חרמי הכהנים והאומר חרם בגליל ודאי כוונתו לחרמי גבוה, אבל במכירים את חרמי הכהנים מותרים, משום שיש ספק למה נתכוונו.

הגמרא מביאה ברייתא שמפורש בה ששתי הבבות של תרומה וחרמים שני תנאים הם:

דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר סְתָם תְּרוּמָה בִּיהוּדָה אֲסוּרָה אבל בגליל מותרת, רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר סְתָם חֲרָמִים בַּגָּלִיל אֲסוּרִין.